

OD REDAKCJI

Szanowni Czytelnicy,

Zakład Studiów nad Niemcami Instytutu Studiów Politycznych PAN z przyjemnością przedstawia Państwu kolejny numer „Rocznika Polsko-Niemieckiego”. Stanowi on wynik aktywności naukowej Zakładu w 2012 roku, który był udanym okresem jego działalności.

W kwietniu 2012 roku Zakład Studiów nad Niemcami (prof. Piotr Madajczyk przy współpracy dr. Pawła Popielińskiego), wraz z Instytutem Pamięci Narodowej i Niemieckim Instytutem Historycznym w Warszawie oraz przy wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej, zorganizował konferencję naukową „Inżynieria społeczna w Europie Środkowej w XX wieku”. Międzynarodowe grono ekspertów z Polski, Niemiec i Stanów Zjednoczonych podjęło udaną próbę spojrzenia w szerokiej perspektywie na najnowszą historię polityki ludnościowej oraz procesów kształtowania się nowoczesnych państw i społeczeństw w Europie Środkowej. Ważnym elementem konferencji była także refleksja nad stanem badań nad niemiecką polityką okupacyjną podczas II wojny światowej. Konferencja połączona była z otwarciem polskiej wersji wystawy „Nauka. Planowanie. Wypędzenia. Generalny Plan Wschodni narodowych socjalistów” zorganizowanej przez Niemiecką Wspólnotę Badawczą i Polską Akademię Nauk. Ekspozycja, przygotowana merytorycznie podczas wielokrotnych roboczych spotkań z udziałem prof. Madajczyka, pokazana została oprócz Warszawy także w kilku innych miastach Polski.

Na podstawie konferencji została przygotowana i opublikowana w Instytucie Studiów Politycznych PAN praca zbiorowa pod redakcją prof. Madajczyka i dr. Popielińskiego zatytułowana *Inżynieria społeczna. Między totalitarną utopią a cząstkowym pragmatyzmem* (Warszawa 2012). Zawiera ona rozbudowane i uwzględniające wyniki dyskusji wystąpienia konferencyjne, uzupełnione kilkoma dodatkowymi tekstami. Książka jest próbą nowatorskiego spojrzenia na problematykę polityki ludnościowej w XX wieku przy wykorzystaniu inżynierii społecznej jako narzędzia badawczego, co umożliwia dostrzeżenie zarówno linii kontynuacji, procesów typowych dla nowoczesnych państw narodowych, jak i przerwania tej kontynuacji – tak jak w przypadku totalitarnej polityki ludnościowej III Rzeszy.

Drugie ważne wydarzenie miało miejsce jesienią 2012 roku. Gdy w listopadzie 2012 wręczano na Zamku Królewskim w Warszawie nagrody KLIO, wśród jej laureatów był prof. dr hab. Jerzy Holzer. Jego książka *Europa zimnej wojny* (Wydawnictwo ZNAK, Instytut Studiów Politycznych PAN) zwyciężyła w kategorii autorskiej.

Książka jest syntetycznym, ale i bardzo osobistym, spojrzeniem na historię Europy w burzliwym półwieczu po zakończeniu II wojny światowej. Jak pisze Autor: „W *Europie wojen* pisałem o czasach poprzedzających moje narodziny i o czasach swojego dzieciństwa. W *Europie zimnej wojny* piszę o latach, które sam przeżyłem, o wydarzeniach, których byłem obserwatorem, a niekiedy uczestnikiem. Dla badacza historii, a jest to z wykształcenia mój fach, stanowi to przygodę niezwykłą, ale też bardzo trudną. Mimo wszystkich usiłowań zapewne nie uda mi się w pełni zrealizować zasady *sine ira et studio*, co wobec zaniku znajo-

mości łaciny tłumacząc »bez gniewu i stronniczości«”. Pomimo tej wątpliwości Autora stwierdzano w recenzjach, że jest to najlepszy w języku polskim tekst o historii Europy po II wojnie światowej.

Z tym większą przyjemnością oddajemy do rąk czytelników kolejny numer „Rocznika Polsko-Niemieckiego”.

Eugeniusz Cezary Król zastanawia się nad celowością przygotowania polskiej edycji *Dzienników* Josepha Goebbelsa, wychodząc od prowokującego pytania „Czy nie jest to przypadkiem swoista forma jego rehabilitacji, chęć nadania ludzkich cech tej postaci, wyzutej z wszelkiej moralności, służącej świadomie i z zapalem jednemu z najbardziej zbrodniczych systemów politycznych w dziejach ludzkości?” Opisuje zarówno skomplikowane powojenne losy *Dzienników*, jak i ich znaczenie dla badaczy zajmujących się historią Polski.

Agnieszka Kisztelińska-Węgrzyńska poświęciła swój tekst pierwszej wizycie Bruno Kreisky’ego w Polsce w marcu 1960 roku. Analizuje ją na podstawie dokumentów Archiwum Ministerstwa Spraw Zagranicznych. Uznaje tę wizytę za jedno z ważniejszych wydarzeń w relacjach polsko-austriackich, mimo że stronie polskiej nie udało się uzyskać poparcia dla granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej, a w zakresie współpracy gospodarczej mówić można jedynie o jej trudnych początkach.

Aleksandra Kruk przedstawia karierę polityczną Klaus Kinkela, czołowego, chociaż nie najbardziej znanego, polityka FDP. Szczyt jego kariery przypadł na okres zjednoczenia Niemiec, gdy pełnił funkcję ministra sprawiedliwości, oraz kolejne lata, w których kierował resortem spraw zagranicznych.

Małgorzata Świder pisze o ocenie przez zachodnioniemiecką Federalną Służbę Wywiadowczą, na podstawie jej relacji i analiz, reakcji obywateli NRD na interwencję Układu Warszawskiego w Czechosłowacji w 1968 roku. Jak reagowano na wydarzenia, do jakich akcji protestacyjnych doszło, jak władze wschodnioniemieckie reagowały na nie i przeciwdziałały im od momentu interwencji do lutego 1969 roku? Wprawdzie Federalna Służba Wywiadowcza odtajniła i udostępniła jedynie część dokumentów, ale umożliwiają one interesującą próbę odpowiedzi na te pytania.

Ostatni artykuł, Pawła Popielińskiego, zajmuje się tematyką problematyki narodowościowej w spisach powszechnych ludności w Polsce w latach 2002 i 2011, przy czym punkt ciężkości stanowi mniejszość niemiecka. W spisach tych po raz pierwszy od 1946 roku uwzględniono pytanie dotyczące narodowości, co z jednej strony było ważne dla ujęcia struktury społeczeństwa i liczebności mniejszości narodowych, ale z drugiej wywoływało obawy wśród samych mniejszości oraz kontrowersje wokół metodologii przeprowadzenia spisów.

W części *Materiały i dokumenty* Wanda Jarząbek publikuje kilka interesujących dokumentów z lat 1972–1975 poświęconych polsko-zachodniemieckim rozmowom o rewizji treści podręczników szkolnych w Polsce i RFN. Na końcu, tradycyjnie, zamieszczamy recenzje publikacji związanych z problematyką niemiecką.

Życzymy miłej lektury i zapraszamy do współpracy z „Rocznikiem Polsko-Niemieckim”.